

ASPECTE ALE TEOLOGIEI FEMINISTE ÎN CONTEXTUL PLURALISMULUI RELIGIOS

Lect. univ. dr. Melinda Izabela ACHIM

*Facultatea de Litere,
Centrul Universitar Nord din Baia Mare,
Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca
melinda.achim@ssuta.utcluj.ro*

ABSTRACT: Aspects of Feminist Theology in the Context of Religious Pluralism.

Feminist theology emerges as a response to all universal theological thought and seeks to reveal the lesser-known parts of religious texts, in particular, those relating to the status of women. Feminist theology or theological feminism is a reaction to the exclusion of women from all the activities relating to traditional Christian theology that were held by men. The present paper aims to present both the criticism brought by the waves of feminism to the entire Christian order, but also presents the part of feminist research, with constructive elements that emphasize the relationship of equality between women and men.

Keywords: *feminism, feminist theology, religious pluralism, patriarchy, diversity.*

Feminism și pluralism religios – delimitări conceptuale

Într-un sens general, mișcarea feministă reprezintă o serie de ideologii și mișcări social-politice cu scopul de a institui egalitatea politică, economică și socială între bărbați și femei. Într-un sens mai restrâns, feminismul prin valurile sale a militat, în funcție de perioada istorică, pentru dreptul femeilor la vot, la educație, egalitate de șanse, dreptul ca fiecare femeie să-și construiască propriu destin, etc.

Barbara Arneil ne dă o definiție a feminismului cât se poate de clară și concisă : „Feminismul înseamnă recunoașterea faptului că, indiferent de timp și spațiu, femeile și bărbații sunt inegali în privința puterii pe care o au, atât în societate, cât și în viața personală, precum și corolarul acestei recunoașteri: faptul că femeile și bărbații ar trebui să fie egali.”¹

---

1 Barbara Arneil, *Politics and feminism*, Oxford, Blackwell, 1999, p.3 (trad.ns.).

Această egalitate în drepturi a fost un deziderat al femeilor din societățile dezvoltate care au militat pentru emanciparea femeii, pentru dreptul la educație, la vot, la proprietate personală.² Lipsa acestor drepturi a fost viciată de faptul că doar bărbații aveau dreptul de a reglementa tot ceea ce ține de societate și de familie, în funcție de doleanțele și aspirațiile lor. Cercetătoarea Mihaela Miroiu sublinia în studiul *Drumul către autonomie* că mult timp, femeile au trăit „după ideile, teoriile, legile și politicile pe care le fac exclusiv sau aproape exclusiv bărbații, după interesele și stilul lor”³, perpetuându-se astfel o dependență și o inferioritate a femeilor față de bărbați.

Într-un articol despre multiculturalism și feminism, cercetătoarea Mihaela Frunză argumenta că feminismul este un termen plurivalent care poate avea mai multe înțelesuri: „1. o ideologie politică, 2. o mișcare socială, 3. un curent filosofic și 4. un domeniu de studii academice.”⁴

Observăm astfel, că fiecare val feminist a dus la o extindere a feminismului în domenii teoretice și filosofice (cum ar fi antropologia, sociologia, economia, studiile despre femei, critica literară, istoria artei, psihanaliza) și a conturat teorii feministe care se concentrează pe inegalitatea de gen, politica de gen, relațiile de putere și, de asemenea, pe promovarea drepturilor și intereselor femeilor.

De-a lungul timpului, feminismul s-a împărțit în trei mari direcții : liberală, radicală și social-marxistă și fiecare direcție, la rândul ei, a dezvoltat numeroase curente și ideologii complementare care se concentrează pe subiecte specifice, cum ar fi feminismul politic, cultural, religios, filosofic. Unul dintre aceste curente este feminismul creștin (ramură a teologiei feministe) care încearcă să interpreteze și să înțeleagă creștinismul în lumina egalității dintre femei și bărbați, o interpretare cât se poate de necesară în lumina înțelegerii complete a creștinismului. Chiar dacă regăsim perspective teologice feministe în unele scrieri anterioare, teologiei feministe se cristalizează cu adevărat în anii 1970.

---

2 Ioan-Gheorghe Rotaru, “Plea for Human Dignity”, *Scientia Moralitas. Human Dignity - A Contemporary Perspectives*, The Scientia Moralitas Research Institute, Beltsville, MD, United States of America, 2016, 1, pp. 29-43.

3 Mihaela Miroiu, *Drumul către autonomie. Teorii politice feministe*, Iași, Editura Polirom, 2004, p.24.

4 Mihaela Frunza, *Circumscriere terminologica si tematica a relației multiculturalism-feminism*, în JSRI • No.1/Spring 2002, p.62, disponibil pe https://www.jsri.ro/old/html%20version/index/no_1/mihaelafrunza-articol1.htm

Teologia feministă este un termen larg care are scopul de a recunoaște, amplifica și explora vocile celor marginalizați, inclusiv prezența și importanța femeilor în diferite culte religioase, atât în prezent, cât și din punct de vedere istoric. Teologia feministă a evidențiat amprente pe care le-au lăsat oamenii în traducerile Scripturii, în relatările istorice și, în general, în studiul umanității și al divinului.

Pe de altă parte, termenul de pluralism a apărut în anii '60 și este utilizat în cercetările sociologice ale fenomenului religios, fiind un indicator important alături de pluralismul politic, cultural sau economic. Pluralismul religios consideră că într-o societate democratică puterea religioasă nu este deținută de o singură Biserică sau religie, ci că aceasta este distribuită în funcție de reprezentarea numerică, de vechime sau de vizibilitate. Astfel, nici unul dintre grupurile religioase nu deține monopolul absolut într-un stat, însă fiecare deține suficientă influență, pentru a-și atinge propriile interese legitime. Desigur, acest lucru presupune și existența unei competiții religioase care are nevoie de un cadru juridic adecvat care să traseze anumite limite pentru ca fiecare religie să se poate exprima liber (fără a încălca limitele celorlalte).

Totuși, există voci care consideră că această juxtapunere a diverselor culturi religioase într-un singur stat ar contribui la relativizarea *adevărului* fiecăreia și, ar duce „la birocratizarea și standardizarea religiilor, care din acel moment, se vor găsi expuse preferinței consumatorilor și confruntate cu o logică de piață liberă, concurențială”⁵ În multe studii de cercetare se regăsește tot mai des folosită expresia de *pieță liberă a pluralismului religios* (*free market religious pluralism*), un fel de marketingul religios înțeles ca formă de exprimare concurențială liberă a pluralismului religios.

Studiul nostru își propune să fie o introspecție (minimă și echidistantă) a evoluției ideilor feministe, pe de o parte, privind critica valorilor creștine care susțineau patriarhatul și discriminau femeile, iar, pe de altă parte, privind teoriile din spectrul teologiei feministe în contextul pluralismului religios actual.

---

5 Peter BERGER, *La religion dans la conscience moderne*, Paris, Le Centurion, 1971, pp. 214-233 (trad.ns.).

Abordări ale teologiei feministe asupra religiei și diversității religioase

O perspectivă interesantă privind abordările feministe și înțelegerea impactului lor asupra societății, ne este prezentată de cercetătoarea Margaret Walters, în cartea sa, *Feminism: A Very Short Introduction*. Autoarea explorează în primul capitol, rădăcinile religioase ale feminismului, subliniind faptul că primele femei care au vorbit despre femei (și activitățile lor în afara ariei domestice) au făcut-o într-un cadru religios, în mănăstiri unde au beneficiat de timpul și resursele necesare pentru a învăța și scrie: „Unele dintre primele femei europene care au vorbit pentru ele și pentru semenele lor, au făcut-o într-un cadru religios și în termeni religioși. Nu este întotdeauna ușor, în societatea noastră seculară, pentru a le readuce la viață, pentru a le recunoaște pe deplin curajul, sau pentru a înțelege implicațiile sau amploarea provocării lor la adresa status-quo.”⁶ Sublinia autoarea, dar este important să cunoaștem originile feminismului și primele femei cu preocupări teologice și mistice: Hildegard von Bigen, Beatrijs von Nazareth, Marguerite Porete, Maria von Schönaue, Juliana de Norwich.

Prima femeie amintită de autoare, care și-a pus întrebări despre preocupările sale *ne-femeiești*, a fost Hildegard von Bideu, care la sfârșitul secolului al XI-lea, devenea stareță într-o mănăstire benedictină și care a avut preocupări legate de teologie, biologie, medicină și muzică.

Teologia feministă contemporană vede noțiunile de *Dumnezeu*, *Christos* și *Biserica*, ca simboluri în jurul cărora comunitățile religioase își construiesc credința și practicile, adică noțiunile de bază, sau formele elaborate de cunoaștere simbolică, care stau la baza acestor comunități. Ținând cont de acest lucru, tensiunea din relația dintre religie și drepturile femeilor este înțeleasă mai mult ca o contingență istorică decât ca o diferență ireconciliabilă.⁷

---

6 Margaret Walters, *Feminism: A Very Short Introduction*, New York, Oxford University Press, 2005, p. 6 disponibil pe <https://xyonline.net/sites/xyonline.net/files/2019-08/Walters%20Feminism%20-%20A%20Very%20Short%20Introduction%20%282005%29.pdf> (trad.ns.) accesat la 12.09.2024 ora 10:45.

7 Elna Vuola, „Ecumenismul patriarhal, feminismul și experiențele religioase ale femeilor în Costa Rica”, în Hanna Herzog; Ann Braude (eds.), *Gendering Religion and Politics: Untangling Modernities*, New York, Palgrave Macmillan, 2009, pp. 217-238 disponibil pe <https://researchportal.helsinki.fi/en/publications/patriarhal-ecumenism-feminism-and-womens-religious-experiences-i> (trad.ns.) accesat la 12.09.2024 ora 14:14.

Despre diversitatea religioasă au scris atât feministe din filosofia analitică, cât și feministe din filosofia continentală, desigur cu diferențele semnificative relevante. În general, diversitatea religioasă a fost preluată mai direct și mai explicit în filosofia analitică începând cu anii 1980, deși diversitatea religioasă a fost o temă importantă, ea era secundară, în cea mai mare parte, filosofiei religiei (precum și celei sociale, politice)⁸, după cum putem observa în studiile multor autori.

Unul dintre curentele complementare care s-au desprins din feminism îl reprezintă feminismul creștin (cum subliniam mai sus) care reconsideră tradițiile, practicile, scrierile religiilor dintr-o perspectivă feministă. Printre obiectivele teologiei feministe amintim „creșterea rolului femeilor în rândul clerului și al autorităților religioase, reinterpretarea imagisticii masculine și a limbajului despre Dumnezeu, poziția femeilor în raport cu cariera și maternitatea și studierea reprezentărilor femeilor în textele sacre ale religiei.”⁹ după cum sublinia autoarea americană, Lynne Bundesen, în cartea sa, *Spiritul feminin: Recaptarea inimii Scripturii*.

Feminismul creștin caută să interpreteze și să înțeleagă creștinismul în lumina egalității dintre femei și bărbați, punând accentul pe problemele legate de hirotonirea femeilor, dominația masculină și echilibrul parental în căsătoria creștină și tratamentul general al femeilor în biserică.

Teologia feministă a subliniat necesitatea unei mai mari diversități atât în discuțiile analitice, cât și în cele continentale, dar aceasta a însemnat adesea diversitatea de gen, de etnie și socio-economică, mai degrabă decât diversitatea religioasă, consideră cercetătoarea Rita Gross. Totuși, subliniază autoarea, „în măsura în care perspectivele feministe au fost aplicate în mod specific pluralismului religios, argumentele au subliniat gradul în care anumite religii au fost considerate tradiții omogene fără diversitate internă.”¹⁰

Argumentele care au apărut pentru abordările pluraliste ale teologiei feministe oferă o varietate de motive pentru a susține afirmația că feminismul și pluralismul religios sunt aliați. De exemplu, multe autoare susțin

---

8 Cf Michael Barnes Norton, *Religious Pluralism*, disponibil pe <https://iep.utm.edu/rel-plur/#H5> (trad.n.s.) accesat la 13.09.2024 ora 12:25.

9 Lynne Bundesen, *The Feminine Spirit: Recapturing the Heart of Scripture*, Jossey-Bass, 2007.

10 Rita M. Gross, *Feminist Theology as Theology of Religions*, The Cambridge Companion to Feminist Theology, Susan Frank Parsons (ed.), New York, Cambridge University Press, 2002, p.60.

ideea că trebuie acordată o atenție deosebită celor ale căror experiențe au fost ignorate sau subreprezentate și nu doar experiențelor persoanelor cu identități de gen, etnice, naționale și economice diverse.¹¹

Mai mult, unele feministe iau ca obiectiv central găsirea de surse scripturale alternative sau de practici minoritare care să poată fi folosite pentru a critica, spori sau înlocui tradițiile care au exclus sau subevaluat femeile. Aceeași cercetare a surselor și interpretărilor alternative conduce teologia feministă către dialogul interreligios, atât din spiritul deschiderii către diferență, cât și din cel al solidarității¹².

Prin extinderea sferei de aplicare a investigațiilor feministe critice în diverse tradiții religioase, posibilitățile de a găsi resurse constructive pot fi lărgite. De exemplu, multe tradiții necreștine includ devotații față de zeițe sau reprezentări non-personale ale divinului.¹³ Asemenea practici și concepte pot fi de ajutor în a critica părtinirea tradițională masculină din creștinism, cu condiția ca teologul creștin să adopte o atitudine pluralistă față de alte idei religioase. Desigur, acest lucru nu înseamnă că tradițiile necreștine nu conțin și elemente patriarhale și, de asemenea, este sarcina pluralistei feministe să le analizeze critic¹⁴.

Dincolo de aceste aspecte relevante în teologia feministă, scopul principal al multor feministe este critica și reinterpretarea propriei tradiții.

Prima critică feministă a tradițiilor biblice a înțeles că creștinismul trebuie să fie eliminat pentru ca poziția femeii să fie îmbunătățită semnificativ. Astfel, în 1895 în SUA, americanca Elizabeth Cady Stanton împreună cu membrele din comitetul de revizuire au început să lucreze la *The Woman's Bible*, autoarea insistând ca lumea să înțeleagă cât de mult Biblia, prin pasajele sale, le degrada pe femei și că secolele de dominație masculină au întunecat mințile celor mai luminați oameni.

---

11 Cf Pui-Lan Kwok, *Feminist Theology as Intercultural Discourse* în studiul *The Cambridge Companion to Feminist Theology*, Susan Frank Parsons (ed.), New York, Cambridge University Press, 2002.

12 Rosemary Ruether Radford, *Feminism and Jewish-Christian Dialogue. The Myth of Christian Uniqueness*, John Hick and Paul F. Knitter (eds.), Maryknoll, NY, Orbis, 1987, p. 147.

13 Rita M. Gross, *Feminist Theology as Theology of Religions* în studiul *The Cambridge Companion to Feminist Theology*, Susan Frank Parsons (ed.), New York, Cambridge University Press, 2002, p.63.

14 Cf Rosemary Ruether Radford, *Op.cit.*

Cel de-al doilea val al feminismului (anii '60 și '70) aduce un mare interes pentru formele de religiozitate care subminau ierarhia dintre genuri sau care excludeau bărbații, precum unele mișcări New Age¹⁵, credințe bazate pe Zeița Pământ și teorii bazate pe forme de matriarhat primar și pe o legătură privilegiată între femei și natură. Cu toate acestea, cercetătoarea portugheză Alberta Giorgi subliniază ideea că această trecere la altă credință „nu are neapărat de-a face cu negarea religiei, ci mai degrabă cu recunoașterea valorii adecvate a formelor de religiozitate – în special a celor feminine – atât în afara, cât și în interiorul religiilor tradiționale.”¹⁶

În contextul diversității religioase, această critică ar include nu numai încurajarea unei mai mari aprecieri a conceptelor și practicilor altor tradiții ca atare, ci, în special, adoptarea unei atitudini caritabile atunci când abordăm elemente ale altor tradiții care la prima vedere pot părea antifeministe. De exemplu, normele vestimentare feminine care pot părea extrem de modeste sau practica căsătoriei aranjate, pot părea să limiteze libertatea individuală a femeilor, dar, în urma unor studii suplimentare, ar putea fi văzute ca protejând femeile de obiectivizarea sexuală¹⁷, după cum observă unele cercetătoare feministe.

O altă contribuție feministă importantă la pluralismul religios este critica concepțiilor despre anumite tradiții religioase care posedă identități unice, argumentată de Jeannine Hill Fletcher¹⁸. Feminista susține ideea că descrierea tradițiilor religioase în funcție de diferențele lor specifice și apoi identificarea membrilor lor, în funcție de astfel de

---

15 Ioan-Gheorghe Rotaru, “Aspecte filosofice privitoare la mișcarea New Age”, *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Theologia Orthodoxa*, (2005), L, nr.2, Cluj-Napoca, Cluj University Press, pp. 193-216.

16 Alberta Giorgi, “Gen, religie și agenție politică: cartografierea câmpului”, în volumul *Revista Crítica de Ciências Sociais (RCCS)* disponibilă pe https://journals-openedition-org.translate.google/rccs/6371?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=ro&_x_tr_hl=ro&_x_tr_pto=sc (trad.ns.) accesat la 14.10.2024 ora 10:15.

17 Rita M. Gorss, *Feminist Theology as Theology of Religions*, în volumul *The Cambridge Companion to Feminist Theology*, Susan Frank Parsons (ed.), New York, Cambridge University Press, 2002, p.69.

18 Fletcher, Jeannine Hill, “Monopoly on Salvation? A Feminist Approach to Religious Pluralism”, în volumul *Conversations in Religion & Theology*, Volume 4, Issue 1, disponibil pe <https://onlinelibrary.wiley.com/toc/14792214/2006/4/1> (trad.ns.) accesat la 10.10.2024 ora 11:15.

distincții, este înșelătoare în mai multe moduri. În primul rând, această abordare ignoră diversitatea internă a tradițiilor religioase; membrii aceleiași religii diferă unul de celălalt prin sex, etnie, profesie, naționalitate, bogăție și așa mai departe, iar aceste diferențe pot duce la experiențe drastic diferite ale aceleiași tradiții. De asemenea, identitatea religioasă a unui singur individ sau comunitate se intersectează cu alte identități, toate fiind încărcate de experiențe și comportamente specifice. Fletcher susține, de asemenea, că astfel de identități religioase sunt întotdeauna hibride, ceea ce înseamnă că toate identitățile sunt formate în relație cu alte identități multiple.¹⁹

Din această cauză, nicio identitate nu este absolut distinctă și nicio diferență nu exclude complet orice comunicare și înțelegere. Dialogul și înțelegerea reciprocă între membrii diverselor tradiții religioase sunt posibile deoarece, în rețeaua complexă de relații din care ies diferite identități religioase, există deja posibilități de construire a solidarității între ei.²⁰ Astfel, din perspectiva lui Fletcher, abordările feministe ale pluralismului religios trebuie să fie caracterizate prin atenția acordată detaliilor angajamentelor concrete dintre indivizi sau comunități, și nu asupra concepțiilor abstracte despre identitățile religioase.

Mult mai moderată în privința feminismului religios este cercetătoarea Ann Marie Stengler care observă câteva probleme atât privind criticile feministe asupra religiei, cât și cele pluraliste ale teologiei creștine, cum ar fi: „a) relativizarea conceptelor și simbolurilor teologice; b) contestarea pretențiilor de adevărul religios universal (de-a lungul istoriei și între culturi); și c) criticarea structurilor dominante, exclusive.”²¹ Cercetătoarea este de părere (la fel ca multe feministe) că multe idei și simboluri teologice perpetuează valorile culturilor patriarhale care au dominat istoria creștină²² occidentală.

---

19 *Ibidem*.

20 Ioan-Gheorghe Rotaru, *Om-Demnitare-Libertate*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2019, pp. 201-215.

21 Mary Ann Stenger, *Feminism and Pluralism in Contemporary Theology*, in <https://www.erudit.org/en/journals/ltp/1990-v46-n3-ltp2138/400553ar.pdf> (trad.ns.) accesat la 10.10.2024 ora 14:10.

22 Ioan-Gheorghe Rotaru, “Aspects of Biblical Philosophy on the Development of World Civilizations”, *Scientia Moralitas. International Journal of Multidisciplinary Research* 8 (2023), nr.1, pp. 62-79.

Prin urmare, atât criticile feministe, cât și cele pluraliste, au lărgit înțelegerile anterioare ale relativității istorice și culturale, concentrându-se pe aspecte care au fost acceptate ca normativ în istorie și culturi: concepte și simboluri patriarhale și absolutul adevărului creștin. Această recunoaștere permite o reformă și o dezvoltare continuă, dar ridică și problema oricărui temei sau direcție absolută pentru gândirea teologică.

De aceeași părere este și cercetătoarea portugheză, Alberta Giorgi, care sublinia faptul că „În special, mișcarea pentru drepturile femeilor a contribuit la reformularea granițelor dintre public și privat, atât în termeni spațiali, cât și simbolici. Corpul feminin este locul unde se află contradicțiile dintre public și privat (este suficient să ne gândim la bătaia pentru avort, care proiectează imediat corpul feminin într-o dimensiune politică) și dintre laic și religios (cu trupul îmbrăcat în – sau dezbrăcat de – simboluri religioase) se încarnează.”²³

În România, cercetătoarea Anca Manolache a fost teoreticiană feministă a cultului ortodox care și-a aplecat atenția asupra statutului femeii în Scripturi : ”Există o «problemă feminină» în societatea creștină a zilelor noastre...Este vorba despre momentul când binomul femeie-bărbat se propune conștiinței umane, deci analizei conștiente privind locul femeii în existența omenirii, căci milenii de viețuire a femeii au constituit pentru fiecare exemplar feminin al rasei umane o problemă concretă a supraviețuirii ei.”²⁴ Autoarea constată cu amărăciune că femeia este privită ca inferioară bărbatului (în special, în zonele rurale) menținându-se aceeași retorică a discursului patriarhal de secole la rândul. Mai mult, observă autoarea, femeile ar fi acceptat rolul secund în Biserică, lucru care se explică prin absența unei culturi religioase și că „ele (femeile) se simt bine în mediul cald, securizant al parohiei, pe care o gospodăresc – uneori foarte energic – sub conducerea preotului, și nu le trece măcar prin minte să aibă un rol activ în creșterea spirituală a comunității, în reflecția creștină.”²⁵

---

23 Alberta Giorgi, “Gen, religie și agenție politică: cartografierea câmpului”, în *volumul Revista Crítica de Ciências Sociais (RCCS)*, disponibilă pe https://journals-openedition-org.translate.google/rccs/6371?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=ro&_x_tr_hl=ro&_x_tr_pto=sc (trad.ns.) accesat la 14.10.2024 ora 14:00.

24 Anca Manolache, *Problematica feminină în Biserica lui Hristos*, Timișoara, Editura Mitropoliei Banatului, 1994, pp.13-14.

25 *Ibidem*, p.64.

Concluzii

Dincolo de cele două direcții din teologia feministă care se caracterizează prin trăsături și idei distinctive, cercetătoarele feministe Mihaela Miroiu și Otilia Dragomir au observat, totuși, o trăsătură de comun acord acceptată: „imaginea patriarhală asupra femeii a fost distructivă, deformantă și distorsionată, în timp ce diferențele au fost accentuate, astfel încât să se afirme superioritatea masculină.”²⁶

Teologia feministă este diversă, dar se caracterizează prin teme omniprezente. Imanența este apreciată peste transcendență, relația asupra substanței, schimbarea asupra imuabilității, eliberarea față de mântuire și preocupările ecologice față de preocupările eshatologice tradiționale creștine. Teologiile feministe folosesc în mod uniform un limbaj care include genul, nu doar cu referire la umanitate, ci și cu referire la ideea de Dumnezeu. Totodată, toate teologiile feministe manifestă o preocupare pentru eliberarea de orice tip de opresiune și nu doar eliberarea de opresiunea pe care femeile au experimentat-o.

Importanța teologiei feministe nu este doar pentru femeile care au convingeri religioase sau care aparțin unor culte religioase. Religia a avut un impact major asupra societății moderne²⁷, inclusiv limba, cultura și zonele pe care le putem defini acum ca fiind laice. Prin urmare, faptul că în mod tradițional doar bărbații au fost implicați în studiul și activitățile religiei a contribuit cu siguranță la poziția patriarhală a societății de astăzi. În acest sens, teologia feministă abordează religia din perspectiva umanității, a existenței ființei umane și locul acesteia în univers.

Bibliografie

- ARNEIL, Barbara, *Politics and feminism*, Oxford, Blackwell, 1999.
- BERGER, Peter, *La religion dans la conscience moderne*, Paris, Le Centurion, 1971,
- BUNDESEN, Lynne, *The Feminine Spirit: Recapturing the Heart of Scripture*. Jossey-Bass, 2007,

---

26 Otilia Dragomir, Mihaela Miroiu, *Lexicon feminist*, Iași, Editura Polirom, 2002, p. 353.

27 Ioan-Gheorghe Rotaru, “Misiunea Bisericii în societate”, *Timotheus – Incursiuni Teologice Tematice* 4 (2), 2017, pp. 57-76.

- ✦ DRAGOMIR, Otilie, Miroiu, Mihaela, *Lexicon feminist*, Iași, Editura Polirom, 2002.
- ✦ GROSS, Rita, M., *Feminist Theology as Theology of Religions*, The Cambridge Companion to Feminist Theology, Susan Frank Parsons (ed.), New York, Cambridge University Press, 2002.
- ✦ KWOK, Pui-Lan, "Feminist Theology as Intercultural Discourse", în studiul *The Cambridge Companion to Feminist Theology*, Susan Frank Parsons (ed.), New York, Cambridge University Press, 2002.
- ✦ MANOLACHE, Anca, *Problematica feminină în Biserica lui Hristos*, Timișoara, Editura Mitropoliei Banatului, 1994.
- ✦ MIROIU, Mihaela, *Drumul către autonomie. Teorii politice feministe*, Iași, Editura Polirom, 2004,
- ✦ RADFORD, Rosemary Ruether, *Feminism and Jewish-Christian Dialogue. The Myth of Christian Uniqueness*, John Hick and Paul F. Knitter (eds.), Maryknoll, NY, Orbis, 1987.
- ✦ ROTARU, Ioan-Gheorghe, "Misiunea Bisericii în societate", *Timotheus – Incursiuni Teologice Tematice* 4 (2), 2017, pp. 57-76.
- ✦ ROTARU, Ioan-Gheorghe, "Aspects of Biblical Philosophy on the Development of World Civilizations", *Scientia Moralitas. International Journal of Multidisciplinary Research* 8 (2023), nr.1, pp. 62-79.
- ✦ ROTARU, Ioan-Gheorghe, *Om-Demnitare-Libertate*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2019, pp. 201-215.
- ✦ ROTARU, Ioan-Gheorghe, "Aspecte filosofice privitoare la mișcarea New Age", *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Theologia Orthodoxa*, (2005), L, nr.2, Cluj University Press, Cluj-Napoca, pp. 193-216.
- ✦ ROTARU, Ioan-Gheorghe, "Plea for Human Dignity", *Scientia Moralitas. Human Dignity - A Contemporary Perspectives*, The Scientia Moralitas Research Institute, Beltsville, MD, United States of America, 2016, 1, pp. 29-43.

Webografie

- ✦ Mihaela Frunza, "Circumscriere terminologică și tematică a relației multiculturalism-feminism", în *JSRI*, No.1/Spring 2002, p.62, disponibil pe https://www.jsri.ro/old/html%20version/index/no_1/mihaelafrunza-articol1.htm

- Margaret Walters, *Feminism: A Very Short Introduction*, New York, Oxford University Press, 2005, p. 6 disponibil pe <https://xyonline.net/sites/xyonline.net/files/2019-08/Walters%2C%20Feminism%20-%20A%20Very%20Short%20Introduction%20%282005%29.pdf> (trad.ns.) accesat la 12.09.2024 ora 10:45.
- Elina Vuola, "Ecumenismul patriarhal, feminismul și experiențele religioase ale femeilor în Costa Rica", în Hanna Herzog; Ann Braude (eds.), *Gendering Religion and Politics: Untangling Modernities*, New York, Palgrave Macmillan, 2009, pp. 217-238 disponibil pe <https://researchportal.helsinki.fi/en/publications/patriarchal-ecumenism-feminism-and-womens-religious-experiences-i> (trad.ns.) accesat la 12.09.2024 ora 14:14.
- Michael Barnes Norton, *Religious Pluralism*, disponibil pe <https://iep.utm.edu/rel-plur/#H5> (trad.ns.) accesat la 13.09.2024 ora 12:25.
- Alberta Giorgi, "Gen, religie și agenție politică: cartografierea câmpului", în volumul *Revista Critică de Ciências Sociais (RCCS)* disponibilă pe https://journals-openedition-org.translate.google/rccs/6371?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=ro&_x_tr_hl=ro&_x_tr_pto=sc (trad.ns.) accesat la 14.10.2024 ora 10:15.
- Fletcher, Jeannine Hill, "Monopoly on Salvation? A Feminist Approach to Religious Pluralism", în volumul *Conversations in Religion & Theology*, Volume 4, Issue 1, disponibil pe <https://onlinelibrary.wiley.com/toc/14792214/2006/4/1> (trad.ns.) accesat la 10.10.2024 ora 11:15.
- Mary Ann Stenger, *Feminism and Pluralism in Contemporary Theology*, in <https://www.erudit.org/en/journals/ltp/1990-v46-n3-ltp2138/400553ar.pdf> (trad.ns.) accesat la 10.10.2024 ora 14:10.